

STRATEGIJA
REŠEVANJA ROMSKE PROBLEMATIKE
V OBČINI KRŠKO
ZA OBDOBJE 2018–2022

Številka: 095-1/2015-0706
Krško, 25. oktober 2018

Kazalo

1.	UVOD	3
2.	PRAVNE PODLAGE.....	4
3.	ANALIZA STANJA - OSNOVNE UGOTOVITVE	5
4.	BIVALNE RAZMERE.....	6
4.1	Kerinov Grm	6
4.2	Drnovo	7
4.3	Loke	8
4.4	Rimš.....	8
4.5	Ukrepi	9
5.	VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	9
5.1	Ugotovitve	9
5.2	Ukrepi	11
6.	SOCIALA.....	12
6.1	Ugotovitve	12
6.2	Ukrepi	13
7.	KULTURA	13
7.1	Ugotovitve	13
7.2	Ukrepi	13
8.	ZAPOSLOVANJE	14
8.1	Ugotovitve	14
8.2	Ukrepi	15
9.	ZDRAVJE	16
9.1	Ugotovitve	16
9.2	Ukrepi	17
10	PODROČJE ZAGOTAVLJANJA JAVNE VARNOSTI.....	17
10.1	Ugotovitve.....	17
10.2	Ukrepi.....	18
11	NEVLADNI SEKTOR	18
11.1	Ugotovitve.....	18
11.2	Ukrepi.....	18
12	VLOGA KRAJEVNIH SKUPNOSTI	18
12.1	Ugotovitve.....	18
12.2	Ukrepi.....	19
13	ZAKLJUČEK.....	19

1. UVOD

Romi so po navedbah Evropske komisije največja manjšina v Evropi, marginalizirana družbena skupina, ki se vsak dan srečuje s predsodki, nestrpnostjo, diskriminacijo in socialno izključenostjo. Po podatkih Evropske komisije je 35,7% romske populacije mlajših od 15 let medtem ko je v celotni populaciji EU mlajših od 15 let, 15,7% prebivalcev. Povprečna starost Romov je 25 let, medtem ko je v celotni populaciji EU povprečna starost 40 let. Po ocenah različnih institucij (centri za socialno delo, upravne enote, nevladne organizacije) v Sloveniji živi 7.000 do 10.000 Romov (po nekaterih ocenah celo 12.000 Romov).

Kot določa 65. člen Ustave Republike Slovenije, položaj in posebne pravice romske skupnosti ureja Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07) in 14 področnih zakonov. Kot pravno podlago za reševanje romske problematike upošteva še Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2017–2021, ki je bil sprejet maja 2017. Slednji kot prioriteta področja izpostavlja izboljšanje bivalnih razmer in ureditev romskih naselij, izboljšanje izobrazbene strukture in večjo vključenost v programe izobraževanja, znižanje brezposelnosti pripadnikov romske skupnosti ter povečanje njihovega socialnega vključevanja in dostopa do trga dela, ohranjanje in razvoj različnih oblik romskega jezika, romske kulture, informativne in založniške dejavnosti ter osveščanje in boj proti diskriminaciji.

Za razumevanje tematike je bistvenega pomena, da vsi deležniki razumemo, da položaj ni enoznačen in ga ne moremo posploševati. Najprej je potrebno zavreči predpostavko, da so Romi enotna narodnost s skupnimi lastnostmi. Samo v Sloveniji Rome lahko razdelimo na 4 velike skupine (dolenjske, prekmurske, mariborske in gorenjske Rome) in sicer glede na čas in smer selitev. Te skupine se razen po skupnem izvoru v Indiji razlikujejo po jeziku, ki ga govorijo, veroizpovedi, predvsem pa po ekonomskem položaju in stopnji prilagoditve večinskemu prebivalstvu. Glede na življenjske razmere, zaposlenost in socialni položaj dolenjskih Romov, kamor spadajo tudi Romi, ki živijo v občini Krško, so potrebe te skupnosti bistveno drugačne kot pri ostalih skupinah. Nepoznavanje razlik v dejanskem položaju posamezne skupine in nekritično dodeljevanje finančnih sredstev s strani države so pripeljale še do večji razlik med posameznimi skupinami. Medtem, ko so bili dolenjski Romi še brez vode in elektrike, so se ostalim skupinam že dodeljevala precejšnja sredstva za ohranjanje in razvoj kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti.

Tudi med samimi dolenjskimi Romi so precejšnje razlike. V občini Krško smo vzpostavili legalizirani naselji z dostopom do pitne vode, elektrike, organizirano predšolsko vzgojo v samem naselju, na drugi strani pa so se na kmetijska zemljišča naselili Romi, ki živijo v improviziranih bivališčih, ki si električno energijo proizvajajo z agregati, pitno vodo pa imajo na voljo iz skupne cisterne, kamor vodo dostavlja občina z gasilskimi cisternami. Tudi položaj posameznikov znotraj Romske skupnosti je zelo različen, tako z vidika premoženja, ki ga posedujejo, kot z vidika odnosa do okolja in do drugih pripadnikov svoje skupnosti, predvsem žensk in otrok. Skupno pa jim je, da so brez izobrazbe ali z nizko stopnjo izobrazbe (običajno nedokončana osnovna šola), večinoma nezaposleni in prejemniki socialnih transferov. V dokumentu je v več sklopih obravnavana širša tematika in ne samo bivanjske razmere.

Dokument Strategija reševanja romske problematike v občini Krško za obdobje 2018–2022 predstavlja pregled ukrepov in dejavnosti za zagotavljanje izboljšanja položaja Romov, ki so že bili izvedeni, predstavitev ukrepov in dejavnosti v izvajanju, in končno tudi kratkoročne in dolgoročne ukrepe in usmeritve za doseganje ciljev Občine Krško za izboljšanje ekonomskega in socialnega položaja Romov.

Strategija reševanja romske problematike v občini Krško je programski in izvedbeni dokument, ki postavlja prioritete občinske politike za to problematiko za obdobje 2018–2022. V dokumentu so upoštevana izhodišča Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021, ki ga je sprejel državni zbor RS, maja 2017. V prvem delu je predstavljena analiza obstoječega stanja, v drugem delu pa so predstavljene usmeritve in ukrepi za izboljšanje stanja na tem področju.

Osnovni strateški cilji strategije reševanja romske tematike oz. programa ukrepov so:

- izboljšati bivalne razmere in urediti romska naselja;
- povečati vključenost romskih otrok v programe predšolske vzgoje in priprave na vstop v OŠ;
- povečati vključenost v šolski sistem;
- znižati brezposelnost z različnimi oblikami zaposlitvenih možnosti;
- izboljšati zdravstveno varstvo pripadnikov romske skupnosti;
- zagotoviti pogoje za razvoj romske kulture, vključno z romskim jezikom;
- razvijati pozitivni dialog med Romi in večinskim prebivalstvom;
- izboljšati dialog na relaciji država - Romi - lokalna skupnost.

2. PRAVNE PODLAGE

Romi so ustavno zaščiteni kategorija prebivalcev Republike Slovenije. V slovenski ustavi je zapisano, da se bodo pravice romske skupnosti v Republiki Sloveniji uredile s posebnim zakonom. Pravne podlage za urejanje položaja romske skupnosti v Republiki Sloveniji so:

- 65. člen Ustave Republike Slovenije;
- Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 33/07; v nadaljevanju: ZRomS-1);
- 14 področnih zakonov (Zakon o lokalni samoupravi, Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o evidenci volilne pravice, Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih, Zakon o medijih, Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo, Zakon o knjižničarstvu, Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, Zakon o Radioteleviziji Slovenija, Zakon o financiranju občin, Zakon o varstvu kulturne dediščine, Kazenski zakonik Republike Slovenije).

Ob štirinajstih področnih zakonih (šolstvo, kultura, mediji, lokalna samouprava), ki so že sedaj zagotavljali posebne pravice pripadnikom romske skupnosti, Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji narekuje in določa državnim organom in organom lokalnih skupnosti posebne naloge pri zagotavljanju in uresničevanju posebnih pravic pripadnikom romske skupnosti, ureja organiziranost romske skupnosti na državni in

lokalni ravni ter financiranje. Nekatere določbe omenjenega zakona se v praksi ne uresničujejo.

Z določbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije je bilo določeno, da imajo Romi v določenih slovenskih občinah izvoljenega predstavnika v občinskem svetu. Med njimi je tudi občina Krško. Osnovna merila so bila številčnost in tradicionalna poseljenost v posamezni občini.

Na lokalni ravni so se v skladu z zakonom oblikovala tudi posebna delovna telesa za spremljanje položaja romske skupnosti, ki se ustanovijo v občinah, v katerih se voli predstavnika romske skupnosti v občinski svet. Leta 2007 je bil ustanovljen Svet romske skupnosti RS, ki predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji v razmerju do državnih organov.

Skladno s 7. členom Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji je Občinski svet Občine Krško (februarja 2015) ustanovil Svet za sobivanje v občini Krško. Mandat članom sveta poteče istočasno kot mandat Občinskemu svetu. Svet je deloval tudi v prejšnjem mandatu Občinskega sveta. Pri sestavi sveta so v celoti upoštevana določila 7. člena omenjenega zakona.

Občina Krško nima sprejetega posebnega dokumenta (akcijski načrt ali strategija) za izboljšanje položaja Romov. Župan občine Krško je imenoval Projektno skupino za izdelavo Strategije reševanja romske problematike v občini Krško za obdobje 2018–2022. Skupina je začela z delom in pripravila osnutek tega dokumenta. Veljavni zakon tega dokumenta sicer ne predpisuje, je pa bila Občina Krško s strani Urada za narodnosti RS večkrat opozorjena, da je takšno strategijo smiselno sprejeti.

3. ANALIZA STANJA - OSNOVNE UGOTOVITVE

V analizi stanja so obdelana najbolj pomembna vprašanja v življenju romske skupnosti v občini Krško: bivalne razmere v romskih naseljih in osnovna komunalna infrastruktura, vzgoja in izobraževanje, socialno varstvo, zaposlovanje, zdravstveno varstvo, področje javnega reda in miru, nevladni sektor....

V občini Krško danes živi nekaj več kot 25.500 prebivalcev. Od tega je število pripadnikov romske skupnosti cca. 365 ali 1,38 % (ocena). V letu 2002 je bil sprejet Sklep o urejanju bivalnih razmer Romov v občini Krško, na podlagi katerega sta bili kot Romski naselji definirani območji Kerinovega grma ter del naselja Drnovo. Občina Krško je glede na obseg in število pripadnikov pričakovala, da bodo z izvedbo sklepa in v njemu navedenih ukrepov vsi Romi v občini Krško izenačeni z ostalimi občani, vsaj glede osnovnih človekovih pravic do ustreznega bivališča, vendar se to zaradi migracij in konflikti med Romi ni zgodilo v celoti, zato se cca 10 % vseh Romov ponovno naseljuje izven območij namenjenih poselitvi, ki seveda tudi niso komunalno urejena.

Največje romsko naselje je Kerinov Grm, v katerem uradno živi več kot 250 prebivalcev. Naslednje po velikosti je romsko naselje Drnovo, sicer kot del že obstoječega naselja Drnovo. Obe omenjeni lokaciji sta s prostorskega vidika legalizirani in urejeni v prostorskih aktih Občine Krško. V občini Krško obstajata tudi še

dve lokaciji, na katerih živijo Romi (Loke in Rimš). Nekaj romskih družin se je uspešno vključilo v življenje posameznih naselij (Spodnji Stari Grad, Raka, Senuše, Ivandol), zasledili smo tudi nekaj primerov mešanih zakonov, razpršenih po občini Krško, vključno s KS mesta Krško.

Podobno kot drugje po Sloveniji se je tudi pri nas pokazalo, da preveliko število Romov na ožjem območju, lahko vodi v getoizacijo romske skupnosti in ni korak v smeri zelene integracije romske skupnosti. Predvsem nekateri naprednejši Romi želijo urediti bivališča izven nelegalnih bivališč in naselij, kjer sedaj prebivajo v nemogočih življenjskih razmerah. Žal je na področju sofinanciranja projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih še vedno v veljavi Uredba o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike, kjer so določeni tudi upravičeni nameni, ki zelo jasno izločajo nakup kmetijskih zemljišč, kot upravičen namen.

Občina Krško pričakuje zagotavljanje državnih ali evropskih sredstev za projekte s področja urejanja osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih in ima namen redno sodelovati na državnih javnih razpisih za sofinanciranje ureditve komunalne infrastrukture v romskih naseljih. Za ta namen ima v proračunu občine Krško za leto 2018 zagotovljena sredstva na proračunski postavki 3862 - Urejanje infrastrukture v romskih naseljih (NRP OB054-13-0021).

Pristojne smo večkrat opozorili, da je v primeru resnega namena po dolgoročni rešitvi romske tematike, nujno potrebno spremeniti upravičene namene razpisov. Predmet dosedanjih razpisov je bil namreč izključno odkup zemljišč za ureditev in zaokrožitev naselij obstoječih romskih naselij. Iz razpisov je namreč izhajalo, da je upravičen strošek kupnina za nakup stavbnih zemljišč v okviru romskega naselja, na katerih so postavljena nelegalno zgrajena bivališča in/ali stavbnih zemljišč, ki so sosednje parcele s parcelami, ki tvorijo romsko naselje. Naš predlog k spremembi 12. člena uredbe, s katerim bi kot upravičene priznali tudi stroški odkupa zemljišč in stanovanjskih stavb, kjerkoli na področju občine z avtohtono naseljeno romsko skupnostjo, s katero se izboljšujejo bivanje razmere Romov iz nelegalnih naselij, ni bil v celoti upoštevan, saj kljub zagotovitvi pristojnih, z vlogo za nakup zemljišča za prebivalce Lok nismo bili uspešni.

4. BIVALNE RAZMERE

4.1 Kerinov Grm

Postopek legalizacije romskega naselja Kerinov Grm se je začel leta 2004. Kljub temu, da je bilo ogromno narejenega, zadeva še ni zaključena. Za projekt legalizacije Kerinovega Grma je bilo vloženih že 1,2 mio EUR. Polovico sredstev je zagotovila Občina Krško, preostanek je bil pridobljen na različnih državnih razpisih. V prvi fazi legalizacije je Občina Krško odkupila od fizičnih oseb celotni kompleks v velikosti 4,4 ha kmetijskega zemljišča. V nadaljevanju postopka se je spremenila namembnost zemljišča, naredila nova parcelacija, naselje komunalno opremilo. S tem so nastali pogoji za odkup novoustanovljenih parcel in legalizacijo objektov, ki so že stali na teh parcelah. Kljub ugodni ceni (6 EUR/m² stavbnega zemljišča) so se, po začetnem zagonu, odkupi zemljišč in legalizacija objektov praktično ustavili. Do danes je 11

romskih družin v celoti odkupilo zemljišča, nekaj več jih je legaliziralo svoje objekte (hiše). Sklenjenih je tudi več kot 30 pogodb o obročnem odkupu zemljišča, ki so delno realizirane. Zaradi slabšanja socialnega položaja Romov (kot tudi večinskega prebivalstva) se je Sklepom občinskega sveta znižal mesečni obrok za obročno plačevanje kupnine zemljišča iz 150 na 50 EUR. Sam odkup zemljišča še ne pomeni legalizacije hiše, stroške predstavljajo tudi izdelava projektne dokumentacije, plačilo komunalnih priključkov, kazni za uzurpacijo zemljišča, To vse predstavlja strošek, ki ga številni lastniki nepremičnin ne morejo ali ne želijo plačati. Romi praviloma niso motivirani za urejanje lastniških razmerij, vse bolj in bolj se zavedajo, da lastništvo pomeni tudi obveznosti. Kerinov Grm ima zagotovljeno oskrbo z elektriko in pitno vodo. Veljavna zakonodaja narekuje, da se samo objekti, ki imajo gradbeno dovoljenje lahko priključijo na te dobrine. Podjetni Romi so takoj izkoristili priložnost, v naselju cvete trgovina z elektriko. Koncesionar za oskrbo s pitno vodo ima velike probleme pri zaračunavanju porabljene pitne vode. Z izvedbo sekundarnega vodovoda, ki smo ga dokončno uredili v letu 2016 pričakujemo rešitev tega problema, saj je z investicijo bistveno izboljšana oskrba s pitno vodo v naselju, izvajalec javne službe ima možnost nadzorovati porabo pitne vode kot zaračunavati njeno uporabo. Pri realizaciji te investicije je v večinskem delu sodelovalo Ministrstvo pristojno za gospodarstvo. Omeniti je treba pozitivno vlogo Centra za socialno delo Posavje (CSD Posavje), ki dejansko omogoča obročno plačilo zemljišča ali mesečno plačilo stroškov komunalnih storitev in sicer preko trajnika, ki ga podpišejo Romi prejemniki socialno denarnih transferjev. Ostale civilizacijske dobrine v Kerinovemu Grmu obstajajo, dostopna cesta do naselja, ceste znotraj naselja, avtobusno postajališče, vgrajena je tudi ena mala individualna čistilna naprava. Veliko kvaliteto življenja je v romsko naselje prinesla izgradnja večnamenskega objekta, ki dejansko postaja center vasi. V njem so umeščeni: pripravljalni vrtec in obšolske dejavnosti z učno pomočjo za šolarje, pod okriljem Centra šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD) v okviru Evropskega socialnega sklada (ESS), projekta Skupaj za znanje. V večnamenskem prostoru pa poleg le-teh po dogovoru delujejo še aktivnosti drugih inštitucij (CSD Posavje, Zdravstveni dom, Policijska postaja Krško), ter tudi nevladne organizacije in pisarna za delovanje romskega svetnika. Ob objektu je s projektnimi sredstvi (z ESS sredstvi) postavljeno otroško igrišče, ki je odprtega tipa in dostopno vsem otrokom tudi izven obratovalnega časa vrtca. Leta 2011 je tudi naselje uradno dobilo ime Kerinov Grm, ki so ga dejansko izbrali njegovi prebivalci. Vsi objekti v naselju so dobili hišne številke, tudi parcele, ki so še nezazidane. Nekaj prostora za širitev je, vendar se zavedamo, da bo prej ali slej potrebno razmišljati o širitvi naselja ali o kakšni novi lokaciji. Občina Krško vsako leto na lastne stroške, za razliko od ostalih naselij, opravi dezinfekcijo in deratizacijo. Občina tudi na lastne stroške, najmanj dvakrat letno, izvede čistilno akcijo znotraj in okrog naselja, v kateri zbere in odpelje ogromne količine odpadnega materiala. V zbiralnih akcijah sodelujejo tudi sami Romi. V naselju poteka že več let zapored cepljenje in vakcinacija živali (psi in mačke), nekatere živali brez lastnikov se tudi odpeljejo v zavetišča za živali. V zadnjem obdobju v naselju poteka tudi družabno in društveno življenje Romov. Za ta namen sta bili ustanovljeni dve romski društvi (športno in kulturno).

4.2 Drnovo

Naselje Drnovo se nahaja na robu obstoječega naselja Drnovo. Naselje je prostorsko utesnjeno, skoraj maksimalno pozidano, obkroženo s kmetijskim zemljiščem, brez

prostora za širitev. Vse hiše imajo hišne številke, električne priključke, večina tudi vodovodne priključke. Kljub temu, je vse razen par objektov, ki so zgrajeni pred letom 1967, klasična črnogradnja. Del naselja leži na parcelah v lasti Romov, del naselja pa na zemljišču v lasti Občine Krško, ki ga je pred kratkim odkupila od fizičnih lastnikov. Pri tem je tudi dobila sofinanciranje s strani države. Za funkcioniranje naselja bi bilo nujno potrebno dokupiti del privatnega zemljišča, ki so ga delno že uzurpirali Romi. Težave so, ker je zemljišče po namenski rabi kmetijsko, lastniki pa želijo visoko ceno, ker je zemljišče delno pozidano. Zaradi slabih odnosov med samimi Romi občina še ni uspela narediti parcelacije naselja in skleniti ustreznih pravnih poslov za prenos zemljišča na Rome. Do naselja pelje asfaltirana cesta. Komunikacija z večinskim delom naselja je zelo dobra. Romi se redno vključujejo v družbeno življenje naselja Drnovo in KS Krško Polje. V naselju deluje romsko društvo.

4.3 Loke

V postopku denacionalizacije je bilo zemljišče vrnjeno dedičem pravih lastnikov, ki so ga potem prodali na prostem trgu investicijski družbi. Občina Krško nikoli ni bila lastnik teh zemljišč. Lokacija je vsaj že od leta 1981 namenjena stanovanjski gradnji in ne kmetijski, kljub temu pa so vsi objekti klasična črna gradnja. Prebivalcem je uspelo v preteklosti pridobiti pitno vodo, so pa brez električnih priključkov. Ena romska družina se je v tem času odselila, na lastno pobudo in lastne stroške so si poiskali in kupili hišo v »neromskem« naselju.

Na pobudo lastnika predmetnih stavbnih zemljišč je bil začet postopek izdelave Občinskega podrobnega prostorskega načrta stanovanjska gradnja Gmajna 3. Občina je vodila postopek in ga tudi izvedla na podlagi Zakona o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt). Investitor si je izbral načrtovalca, ki je gradivo strokovno izdelal in ga tudi zagovarjal pred pristojnimi organi. Postopek sprejema OPPN-ja se je zaključil s sprejemom dopolnjenega predloga na seji Občinskega sveta občine Krško februarja 2016 ter objavo v Uradnem listu Republike Slovenije.

V odloku je izrecno napisano, da se gradnja na tem območju, kjer živijo Romi, ne more začeti, dokler ne bo rešena stanovanjska problematika Romov oz. ne bodo zagotovljeni pogoji za njihovo preselitev. S sprejetjem odloka OPPN-ja so bili podani pogoji gradnje na tem območju, investitorju pa izhodišče za nadaljnje razgovore s tam živečimi Romi.

Gradbena inšpekcija je v letu 2017 izdala odločbe o rušitvi vseh romskih objektov. Rok za odstranitev objektov je potekel, Upravna enota Krško že odmerja (po uradni dolžnosti) globe za uzurpacijo zemljišča. Pat pozicija traja že vrsto let, rešitve problema še ni. Država obstoječi problem prepušča lokalni skupnosti, istočasno pa zavrača vse pobude lokalne skupnosti za rešitev problema. Romom stojijo ob strani nevladne organizacije (AI), zadeva se zna končati tudi na evropskem sodišču.

4.4 Rimš

Lokacija Straža pri Raki ali Rimš je s prostorskega stališča še najbolj sporna, saj gre za kmetijska zemljišča. Število tam živečih Romov se sezonsko spreminja. Po

sprejemu sklepa iz leta 2002 je bilo v celoti počiščeno in kar nekaj časa tudi neposeljeno. V preteklosti je bilo zemljišče v lasti kmetijskega kombinata, manjši del objektov leži tudi na parceli v lasti Romov. V postopku denacionalizacije je zemljišče vrnjeno novomeški škofiji, ta pa ga je prodala družbi HPG d.o.o., Brežice. Lokacija je komunalno povsem neurejena. Prebivalci so dejansko prijavljeni na naslovu Centra za socialno delo Posavje, v novejšem obdobju tudi na naslovu Občine Krško. Romom z Rimša je občina ponujala in še vedno ponuja parcele v Kerinovem Grmu, vendar jih vztrajno odklanjajo. Za prebivalce naselja Rimš Občina Krško zagotavlja pitno vodo z gasilskimi cisternami.

4.5 Ukrepi

1. Sprožiti pobudo, da se zagotovi dodatno financiranje občin, kjer živi romska skupnost, podobno kot imajo občine z italijansko in madžarsko manjšino.
2. Spodbuditi ustanovitev sklada na državnem nivoju, iz katerega se bodo redno sofinancirali projekti ureditve osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih.
3. Spodbuditi ustanovitev posebnega sklada na državnem nivoju, iz katerega se bodo sofinancirali postopki reševanja stanovanjskega problema posamičnih romskih družin, ki želijo živeti izven romske skupnosti ter dokončanje postopkov legalizacije objektov z plačilom stroškov priklopov, komunalnega prispevka, prenosa lastništva (finančna pomoč za te namene v obliki brezobrestnega kredita z istočasno sklenitvijo dogovora s CSD Posavje).
4. Razrešiti status naselja Loke in Rimš ter tu naseljenih Romov z iskanjem ustreznih prostorskih možnosti za preselitev.

5. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

5.1 Ugotovitve

Implementacija oziroma neuresničevanje pravic in dolžnosti, določenih v pozitivnem redu RS in mednarodno pravnih dokumentih, ogroža uresničevanje ene izmed temeljnih človekovih pravic, to je pravica do izobraževanja.

Splošna deklaracija človekovih pravic¹ v 26. členu opredeljuje splošno dostopnost do izobraževanja in minimalne standarde za uveljavitev pravice do izobraževanja. Izobraževanje v 13. členu podrobneje ureja tudi Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP)². Pravico otrok do brezplačnega in obveznega izobraževanja vsaj na osnovni stopnji predpisujeta tudi Deklaracija o otrokovih pravicah³ in Konvencija o otrokovih pravicah⁴, kjer so pravice otrok opredeljene predvsem v 28. in 29. členu. Konvencija ureja obvezno in brezplačno osnovnošolsko izobraževanje, vsem otrokom dostopno izobraževalno in poklicno usmerjanje in svetovanje, spodbujanje rednega obiskovanja pouka in zmanjšanje stopnje osipa, izobraževanje otrok naj bo usmerjeno v razvoj otrokove osebnosti,

1 Sprejela Generalna skupščina Združenih narodov, z resolucijo št. 217 A (III), 10. decembra 1948.

2 Sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 16. 12. 1966 z resolucijo št. 2200A (XXI), v veljavo pa je stopil 3.1.1976. Ur. l. SFRJ, št. 7/7, v RS je vstopil v veljavo dne 1.7.1992, Ur. l. RS, št. 35/92- MP, št. 9/92.

3 Sprejela Generalna skupščina Združenih narodov, resolucija št. 1386 (XIV), 20. novembra 1959.

4 Sprejela Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25 z dne 20. novembra 1989.

nadarjenosti ter duševnih in telesnih sposobnosti do njihovih največjih potencialov. Posebno skrb namenja duševno in telesno prizadetim otrokom. Socialno ogroženim otrokom pa so države dolžne zagotavljati denarno pomoč za izobraževanje.

Da ne sme biti nikomur odvzeta pravica do izobraževanja v 2. členu protokola določa tudi Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic⁵.

Pravico Romskih otrok posebej izpostavlja tudi 4. člen Zakona o romski skupnosti v RS saj se namreč nanaša na obveznosti oziroma dolžnosti države Republike Slovenije, da ustvarja pogoje za vključevanje pripadnikov romske skupnosti v sistem vzgoje in izobraževanja, zagotavlja pogoje za dvig izobrazbene ravni pripadnikov romske skupnosti in ustrezno štipendijsko politiko.

Država vsaj na deklaratorni ravni izpolnjuje vse svoje obveznosti zgoraj navedenih virov, sama je na področju izobraževanja Romov sprejela tudi več dokumentov, v šolski proces sta bila z namenom izboljšanja uspeha romskih otrok dodatno uvedeni delovni mesti strokovnega delavca in romskega pomočnika oziroma koordinatorja.

Nosilec naloge na lokalnem nivoju je Osnovna šola Leskovec pri Krškem, v čigar šolski okoliš sodijo naselja Kerinov Grm, Loke, Drnovo in nekdanja hišna številka Straža pri Raki 31 (Rimš). Prevoz v šolo je organiziran na različne načine, šoloobvezne otroke iz Kerinovega Grma, Lok in Rimša prevaža posebni šolski minibus, otroci z Drnovega uporabljajo redne linije šolskih avtobusov.

OŠ Leskovec pri Krškem redno beleži izostanke in o njih obvešča CSD Posavje, Policijsko postajo Krško in Občino Krško. V posameznih primerih ne obiskovanje pouka, na prijavo OŠ Leskovec pri Krškem, ukrepa Inšpektorat RS za šolstvo.

V okviru ESS projekta Skupaj za znanje, je pod okriljem CŠOD zaposlena romska pomočnica, ki pomaga na OŠ Leskovec pri Krškem, podružnični OŠ Veliki Podlog in v enotah vrtca pri vključevanju romskih otrok v oddelke, zmanjšuje strahove staršem in otrokom pri prvih stikih z šolo in učitelji, spremlja učence pri pouku in jim pomaga pri razumevanju slovenskega jezika. V OŠ Leskovec pri Krškem je v šolskem letu 2015/2016 (junij 2016) vpisanih 83 romskih učencev, v šolskem letu 2016/2017 82 romskih učencev in v šolskem letu 2017/2018 81 romskih učencev.

Velik napredek je storjen na področju predšolske vzgoje. Z izgradnjo in otvoritvijo večnamenskega objekta v Kerinovem Grmu v letu 2011 so bili izpolnjeni pogoji za delovanje pripravljalnega vrtca. Vrtec je deloval v okviru Vrtca OŠ Leskovec pri Krškem, ki se je uspešno prijavil na razpis MŠŠ, za ESS projekt »Dvig socialnega in kulturnega kapitala v okoljih, kjer živijo predstavniki romske skupnosti«. Triletni projekt je bil v celoti sofinanciral iz evropskih in državnih sredstev, ki so pokrivala tako materialne stroške poslovanja vrtca, kot tudi vse stroške opreme, didaktike in kadrovske zasedbo po takratnih veljavnih normativih za vrtce Slovenije. V okviru pripravljalnega vrtca so zaposlili z vzporednim usposabljanjem tudi 4 Rome (pomočnico vzgojiteljice, romsko pomočnico, gospodinjo) ter preko programa javnih del Informatorja. Po poteku treh let (2014) je vodenje projekta in s tem delovanje Pripravljalnega vrtca prevzel Center za šolske in obšolske dejavnosti. CŠOD je temu programu dodal še obšolske dejavnosti in učno pomoč za šolarje. V pripravljalnem vrtcu vsakodnevno izvajajo 4-6 urni program za otroke 2 do 5 let, v katerega je v

⁵ Uradni list RS(13.6.1994) MP, št.7-41/1994 (RS 33/1994)

šolskem letu 2017/2018 vključenih 16 otrok, od katerih 12 otrok redno obiskuje vrtec. Pet letniki naj bi bili praviloma vključeni v integracijo v redne oddelke vrtca pri matični šoli, a ostajajo do vstopa v šolo v pripravljalnem vrtcu v domačem naselju, saj bi sicer zaradi različnih vzrokov ostajali doma, kljub vsem prizadevanjem pripravljalnega vrtca v Kerinovem Grmu, kot matične enote vrtca OŠ Leskovec. Odziv staršev je slab, nastaja problem, na eni strani z dodatnimi stroški zaradi prevoza otrok v redne oddelke vrtca, na drugi strani pa v povezavi z vključitvijo v vrtec z nižjim otroškim dodatkom, kar ni dobra motivacija za večjo vključitev romskih otrok v vrtec. Žal, v zadnjem obdobju prihaja do težav pri delovanju enote vrtca zaradi pogostih sporov in nasilja v naselju ter vandalizma na večnamenskem objektu in otroškem igrišču, ki največkrat prihajajo iz romskih vrst, izzvani s strani vplivnih romskih posameznikov, ki vršijo različne pritiske tako na starše vključenih otrok, kot na njihove otroke.

Velike možnosti za razreševanje težav z izobraževalno stopnjo Romov se nahajajo v srednješolskem izobraževanju in izobraževanju odraslih. Vsekakor jih je treba bolj izkoristiti in prilagoditi potrebam in interesu Romov (predstavljeno v poglavju 8. Zaposlovanje).

5.2 Ukrepi

1. Osnovna šola Leskovec pri Krškem za to obdobje pripravi načrt ukrepov z operativnimi cilji upoštevajoč državne usmeritve in to strategijo.
2. Uskladiti obstoječe šolske okoliše.
3. Pripraviti podlago za zagotovitev državnih sredstev za oddelek pripravljalnega vrtca v Kerinovem Grmu glede na specifične potrebe programa in okolja:
 - zagotoviti sredstva za materialne stroške po postavkah za obratovanje in prehrano otrok;
 - zagotoviti sredstva za zaposlitev strokovnih in tehničnih delavcev po normativih in kadrovskih pogojih iz Pravilnika o normativih za opravljanje dejavnosti predšolske vzgoje - glej tudi 31. člen (romski oddelek);
 - zaradi specifičnosti okolja, socialno ekonomskega položaja in več namenske potrebe po vključenosti otrok v vrtec, zagotoviti sredstva za 100 % svetovalnega delavca za delo s starši in otroki iz pripravljalnega vrtca ter se povezati z matično šolo in vrtcem OŠ Leskovec pri Krškem ter drugimi inštitucijami.
4. Pripraviti predlog za sistemsko rešitev zagotovitve sredstev za vključitev romskih otrok v vrtec najmanj 2 leti pred vstopom v šolo.
5. Definirati sistem in kriterije pozitivne diskriminacije nagrajevanja za romske otroke, učence in starše, katerih otroci redno obiskujejo vrtec in šolo:
 - zagotoviti dodatna sredstva za čim širšo integracijo v družbeno okolje (prevoz na obiske v redne oddelke vrtca in šole, obiski javnih inštitucij, obiski kulturnih in športnih prireditev, strokovne ekskurzije);
 - zagotoviti sredstva za vključevanje romskih otrok v popoldanske dejavnosti, po njihovem interesu, kot nagrada, pozitivna diskriminacija ob rednem obiskovanju šole (učenje instrumentov, plesa, petja v Glasbeni šoli Krško, trening nogometa, rokometa in drugo).
6. Podajati predloge o sistemskih spremembah glede normativov v rednih oddelkih vrtca, ki vključujejo-integrirajo romske otroke in v oddelkih podaljšanega bivanja v šoli, kjer so vključeni romski otroci.
7. Pripraviti podlago za sistemsko ureditev statusa romskega pomočnika, ki je pridobil nacionalno poklicno kvalifikaciji NPK (glej poglavje 6. Sociala).

8. Zagotoviti namenska sredstva za dodatne učne ure za poučevanje slovenskega jezika od 1. do 3. razreda, za kasnejšo boljšo integracijo in uspešnost v šoli.
9. Pripraviti enostaven in učinkovit štipendijski sistem za romske srednješolce.
10. Med odraslimi Romi, ki so končali osnovno šolo, promovirati nacionalne kvalifikacije za poklice, ki so jim blizu.

6. SOCIALA

6.1 Ugotovitve

Izvajalec je Center za socialno delo Posavje, ki kot javni socialnovarstveni zavod izvaja javna pooblastila in druge zakonsko določene naloge ter storitve po pogodbah, izvaja socialnovarstvene programe, izvaja več programov javnih del. Center izvaja svoje zakonske obveznosti ne glede na nacionalno pripadnost svojih strank. Poleg rednih nalog CSD Posavje izvaja program »Pomoč Romom pri socializaciji«. Program je namenjen romski skupnosti, ki je v večji meri socialno izključena, z nizko izobrazbeno strukturo, visoko stopnjo brezposelnosti in še vedno slabo urejenimi bivalnimi razmerami. Program je usmerjen tudi v delo z odraščajočimi mladostniki in z odraslo populacijo. Center za socialno delo Posavje pomembno sodeluje tudi z ostalimi organizacijami (Zavod RS za zaposlovanje, Zdravstveni dom Krško, osnovne šole in vrtec, Karitas in Rdeči križ ter drugi) z namenom skupnega sodelovanja pri preprečevanju, zmanjševanju in reševanju stisk in težav posameznikov in skupnosti. Center je prav tako izvajalec različnih programov, s katerimi se obravnava specifične težave v romski skupnosti, tako npr. starševanje, problem zgodnjega materinstva pri romskih deklicah, delo z mladoletnimi storilci kaznivih dejanj in drugo. Center je v letu 2017 začel z izvajanjem 4 letnega projekta Večnamenski romski center DROM (POT)-VNRCD, v okviru katerega se izvajajo aktivnosti z vsebinami, ki so pomembne za krepitev socialno ekonomskega položaja pripadnikov romske skupnosti (pridobivanje novih znanj in kompetenc, ki omogočajo uspešnejši nastop na trgu dela), za dvig kvalitete življenja, za razvijanje zdravega življenjskega sloga, za spodbujanje in krepitev integracije v širšo skupnost in za vzpostavljanje zaupanja in sodelovanja z večinskim prebivalstvom. Različne aktivnosti v obliki delavnic, predavanj, informativnih in svetovalnih pogovorov se izvajajo in se bodo izvajale z namenom učenja in dviga socialnih kompetenc, razvijanja samopomoči, večje socialne vključenosti in zmanjšanja materialne ogroženosti ter zmanjšanja tveganja revščine, namenske porabe socialnih transferjev, izboljšanja vključevanja v sistem vzgoje in izobraževanja, približevanja koncepta delovne in družbene aktivnosti romski populaciji, preprečevanja in zmanjšanja tveganja za kazniva dejanja, opolnomočenja staršev za prevzemanje odgovornosti za vzgojo otrok in preživetja družine, vzpostavitev večjega zaupanja in sodelovanja med romskimi družinami in vzgojno izobraževalnimi ustanovami, boljšega vključevanja v formalno in neformalno izobraževanje Romov, razvijanja zdravih življenjskih navad, premagovanja jezikovnih ovir in ohranjanja ter promocije kulturne dediščine.

Zelo pomembno je, da se izvajanje prej predstavljenih aktivnosti opravlja, skladno z možnostmi, izven romskega naselja. Zaželeno je, da se za ciljne skupine pripadnikov romske skupnosti organizirajo obiski različnih prireditev, kulturnih, športnih, gospodarskih, da se na ta način vključujejo in spoznavajo z navadami večinskega prebivalstva.

Poseben problem predstavljajo mladostniki, v obdobju, ko izgubijo pravico do osnovne šole. Redki končajo osnovno šolo in nadaljujejo izobraževanja na srednji šoli. Gre za populacijo, ki je prepuščena sama sebi, starševski nadzor je minimalen, mladi padejo pod vpliv starejših, ki opravljajo dejavnosti na meji kriminala. Na ta način tudi mladostniki postajajo neobvladljivi in nepredvidljivi. Osnovne vrednote so jim denar, avtomobili in mobiteli.

6.2 Ukrepi

1. Zagotoviti namensko porabo socialnih transferjev namenjenih otrokom po sistemu funkcionalne pomoči (plačilo šolskih potrebščin, oblačil, plačilo vrtca, šolske prehrane, neposredno s strani izplačevalca socialnih transferov).
2. Spremljati namensko porabo socialno denarnih transferjev v skladu z dogovorom in načrtom pomoči.
3. Posvetiti posebno pozornost mladostnikom, vključevati jih v programe, ki jih izvajajo za to usposobljene inštitucije, na primer Ljudske univerze ali različni svetovalni centri.
4. Izvajati storitve in programe z namenom socialnega vključevanja in približevanja trgu dela.
5. Delno izvajati programe (na primer DROM) izven romskega naselja, v sodelovanju z organizacijam iz civilne sfere (društva, klubi, zavodi s področja športa, kulture, izobraževanja, dela z mladimi...).

7. KULTURA

7.1 Ugotovitve

Področje kulture je omenjeno že v krovnem zakonu o romski skupnosti, prav tako tudi v nacionalnem programu ukrepov za Rome. Rome sicer že tradicionalno povezujemo s kulturnimi praksami oz. z umetniškim ustvarjanjem, predvsem z glasbo in plesom. Romška kultura predstavlja sestavni del evropske kulturne pokrajine in je pomembno prispevala k raznolikosti dediščine tega kontinenta. Za Rome, ki živijo v občini Krško ne moremo ravno trditi, da gojijo visoke kulturne dosežke, pa vendarle ohranjajo svojo identiteto, tradicijo, razmerja, običaje.... Zaradi nepoznavanja kulture Romov in izolacije romskih skupnosti so predsodki, stereotipi in sovražnost do Romov še vedno močni. Veliki problem pri romski skupnosti predstavlja primanjkljaj kadra, ki bi lahko svojim delovanjem v različnih oblikah združevanja (kulturna društva, športna društva,...) veliko pripomogel k razvoju romske kulture. Na nacionalni ravni Ministrstvo za kulturo ustvarja pogoje za kulturno dejavnost romske skupnosti na podlagi 65. člena ustave. Prav tako je financiranje kulturnih programov in projektov romske skupnosti zagotovljeno tudi z Zakonom o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Na lokalnem nivoju je sofinanciranje kulturnih programov prepuščeno znajdljivosti posameznikov Romov, ki imajo velikanske ovire pri prijavih na javne razpise (računalniška nepismenost, neznanje).

7.2 Ukrepi

1. Izobraževati romske aktiviste za pridobivanje znanja s področja administracije, računovodstva in vodenja, računalništva,

2. Stimulirati delovanje romskih društev s poudarkom na aktivnost.
3. Nastopati na različnih prireditvah za večinsko prebivalstvo.
4. Izdajati strokovnih in drugih publikacij v romskem jeziku.
5. Unificirati romski jezik posavsko dolenskega narečja.
6. Izdati romski slovar.

8. ZAPOSLOVANJE

8.1 Ugotovitve

Neposredna posledica neuspeha na področju izobraževanja ter nepremišljenega sistema socialnih transferov je nedvomno skoraj 100% nezaposlenost med Romi v JV Sloveniji. Ta odstotek nekoliko znižujejo zaposlitve iz naslova vključevanja Romov v ukrepe aktivne politike zaposlovanja in so usmerjeni v znižanje brezposelnosti pripadnikov romske skupnosti ter povečanje njihovega socialnega vključevanja in dostopa do trga dela. Žal lahko skupaj s CSD Posavje ugotovimo, da redna zaposlitev in delo nasploh pri Romih v JV Sloveniji ni vrednota, prej nasprotno, saj se redna zaposlitev za minimalno plačo enostavno ne izplača. Žal slaba gospodarska slika v tem delu Slovenije ne omogoča izplačil iz naslova rednega delovnega razmerja, ki bi presegle socialne transferje, ki jih prejema povprečna romska družina. 6. člen Zakona o socialno varstvenih prejemkih določa, da je vsakdo po svojih sposobnostih dolžan skrbeti za dostojno preživetje sebe in svojih družinskih članov. Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki si zase in za svoje družinske člane sredstev v višini minimalnega dohodka ne morejo zagotoviti iz razlogov, na katere niso mogle oziroma ne morejo vplivati. Kar pa je najpomembnejše, prejemnik socialnih transferjev ne more biti v ugodnejšem socialnem položaju od tistega, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela. Zapisano velja za vse prebivalce RS ne samo za pripadnike romske skupnosti.

Zavod RS za zaposlovanje - Območna služba Sevnica, se že vrsto let srečuje s problematiko zaposlovanja Romov, njihovega vključevanja v izobraževanje oz. v programe usposabljanja za krepitev njihovih veščin in spretnosti in njihovi socialni aktivaciji.

Zaposlitveni položaj Romov je na zelo nizki ravni. Poglavitni razlogi, ki jih zavod opaža:

- nizka izobrazba; večina jih je brez izobrazbe, z nizko ali brez motivacije za izobraževanje (v okolju so potem bolj izobraženi največkrat celo stigmatizirani), pomanjkanje poklicnega usposabljanja med romskimi ženskami;
- neznanje slovenskega jezika, slaba pismenost (funkcionalna, finančna);
- drugačne delovne navade (njihova vzdržljivost vztrajnost, delo v utečenem vnaprej določenem ritmu, urnik dela, disciplina, odgovornost, urejenost, ...), siva ekonomija;
- motivacija za zaposlitev;
- diskriminacijska praksa delodajalcev, ki do Romov gojijo močne zakoreninjene zadržke in predsodke. Romi imajo dejansko več možnosti za uspeh pri zaposlitvi, če ima delodajalec možnost in izkazuje pripravljenost, da jih preizkusi in usposobi.

Strategija zaposlovanja Romov naj bi temeljila na interesih Romov (delo v stiku z naravo, njim prilagojen delovnik, nevsiljen ritem) in potrebah okolja, kako sodelovati med izobraževalnimi institucijami (kvalitetno izvedbo poklicnega informiranja in svetovanja), kar bo omogočilo Romom lažji prehod iz izobraževanja potem tudi v sfero dela. Zagotovo so Romi »drugačni« po svojem izvoru in načinu življenja. Živijo v tradicionalnih romskih družinah in ohranjajo ta način življenja in ga prenašajo na otroke. Pogosto ni zaposlen noben družinski član, kar se odraža v njihovem načinu razmišljanja. V tistih Romskih družinah, kjer so starši zaposleni, imajo tudi otroci večje možnosti za uspeh pri iskanju zaposlitve. Kako bo oseba zaposljiva, pa je v veliki meri odvisna od motivacije in osebnostnih lastnosti posameznika.

Za zaposlovanje Romov pa mora biti interes s strani delodajalca (tu pa se po navadi zatakne, ni prvega interesa tudi zaradi predsodkov, negativnih izkušenj). Delodajalci praviloma ne zaposlujejo oseb brez končane osnovne šole (izjema je bil Revoz, za kar pa Romi niso pokazali velikega zanimanja). Iščejo sodelavce, ki so zanesljivi, imajo delovne navade, so prilagodljivi, tako v načinu razmišljanja, kot načinu življenja in imajo ustrezne kompetence. Zahteve se višajo, kar pomeni za vse iskalce zaposlitve nenehno izpopolnjevanje. Na tem področju pa Romi žal zaostajajo, tako v razmišljanju, kot v lastnih aktivnostih.

Zavod je pri naboru oseb, katere napoti na delovna mesta pri delodajalcih v skladu z doktrino dela z brezposelnimi osebami in delodajalci ter etičnimi načeli, zavezan napotovati osebe, ki ustrezajo zahtevam prostega delovnega mesta in so pripravljeni sprejeti zaposlitev (posredovanje in napotovanje motiviranih bo v skladu s pričakovanji delodajalca).

Dogajajo se premiki, srečujemo se s posameznimi delodajalci, ki prepoznajo Rome kot marljive in dobre, a sami priznajo, da so se jim v načinu komunikacije in razmišljanja zelo približali.

V sklopu ukrepov aktivne politike zaposlovanja izvajamo posebni program funkcionalnega opismenjevanja Romov, krepitve njihovih komunikacijskih in socialnih veščin, motivacije za nadaljnje usposabljanje, izobraževanje in zaposlitev.

Posebej pa izpostavljam programe javnih del (komunalna dela, Pomoč Romom pri socializaciji). Programi javnih del, zlasti na področju urejanja romskih naselij in urejanja in vzdrževanja cest in javnih površin so v upadanju, to pa so ravno programi, v katere so se v preteklosti vključevali Romi. V kolikor bi bilo programov javnih del za Rome več, bi v socialno vključenost in s tem pridobivanje delovnih navad in spretnosti lahko vključili tudi večji del romske populacije. Programi bi morali biti prilagojeni njihovim zmožnostim in vzdržljivosti, da bi zagotovili njihovo redno vključenost (redno prihajanje na delo) in vsaj v začetnih obdobjih (v času prilagajanja) tudi vključenost za krajši delovni čas od polnega.

8.2 Ukrepi

1. V sodelovanju s CSD Posavje, Večnamenskim romskim centrom, Ljudsko univerzo Krško, zdravstvenimi in vzgojno izobraževalnimi organizacijami pripraviti nabor krajših, romski populaciji prilagojenih programov (izhajati iz njihovih interesov in potreb), ozaveščati glede zdravja, higiene in osebne urejenosti, načrtovanja družine, vzgoje otrok, starševske vloge, odnosov,

finančnega opismenjevanja (načrtovane in preišljene porabe finančnih sredstev, s katerimi razpolagajo)... Obiskovanje teh vsebin je lahko vključeno v dogovore znotraj zaposlitvenega načrta, ki ga zavod pripravlja z brezposelnimi osebami, in v katerem dogovori aktivnosti, ki jih morajo brezposelni tudi izpolnjevati. Dosledno izvajati spremljanje izvajanja dogovorov.

2. Oblikovati primerne programe javnih del, s katerimi bi spodbudili socialno vključevanje in aktivacijo brezposelnih Romov (komunala, sezonska dela, lahko bi sami Romi urejali svoja bivalna okolja, sanirali odlagališča odpadkov, urejali in vzdrževali javne površine in ceste,...). Programe morajo izvajati tudi primerni izvajalci, ki lahko zagotovijo ustrezno mentorstvo vključenim Romom, torej mentorja, ki se bo tej populaciji znal prilagoditi v komunikaciji in ki mu bodo Romi tudi zaupali.
3. Pripraviti programe usposabljanja Romov za pridobitev konkretnih znanj in veščin brezposelnih Romov (zlasti tistih brez osnovnošolske izobrazbe) izhajati iz njihovih interesov. Pripraviti praktično usmerjene programe, prilagojeni ravni funkcionalne pismenosti Romov. Programi bi morali biti oblikovani v sodelovanju z izobraževalnimi organizacijami, lokalno skupnostjo in delodajalci za pridobivanje znanja na področju avtomehanike, avtoprevoznitva, kuhanja, pomoči v gozdu, gradbeništva z zaključnimi deli, dela na kmetijah, vrtnarjenja, ...
4. Organizirati možnosti dokončanja osnovne šole za Rome v Večnamenskem romskem centru za tiste, ki si tega želijo.
5. Organizirati ogled dobre prakse - uspešne integracije Romov v okolje in na trg dela v okoljih.
6. Nenehno seznanjati Rome (skupaj s partnerji iz lokalnega okolja) s stanjem na trgu dela, zahtevah, pričakovanih delodajalcev, jim pomagati pri ozaveščanju, da se je nujno prilagajati spremembam, vse s ciljem, da postanejo aktivni člani naše družbe.
7. Poiskati in predlagati sistemske rešitve za Rome, za katere pravzaprav ni več možnosti vrnitve na trg dela in so v evidencah ZRSZ zaradi uveljavljanja drugih pravic.
8. Zagotoviti 100% državno financiranje projektov, v katere bi se vključevali Romi z namenom pridobivanja in krepitev njihovih veščin za življenje, integracije v družbo in trg dela, zaposlitev (projekti, učne delavnice, praktična usposabljanja, ...).
9. Oblikovati drugačne oblike zaposlovanja (krajši delovni čas), kontinuirano subvencionirano zaposlovanje, prilagojeno tej ciljni skupini.
10. Možnosti samozaposlovanja za Rome: ti si lahko sami ustvarijo zaposlitvene možnosti (sanacija odlagališč, vrtovi, turistični spominki, nabiranje in prodaja gob, vedeževanje).

9. ZDRAVJE

9.1 Ugotovitve

Podobno kot velja za področje izobraževanja, je tudi na področju zdravstvenega varstva mogoče opaziti, da neaktivno izvajanje sprejetih predpisov izredno negativno vplivajo na položaj nekaterih pripadnikov romske skupnosti predvsem otrok in žensk.

Institucije in službe, ki delujejo v okviru sistema zdravstvenega varstva (bolnišnice, zdravstveni domovi, patronažna služba), redno skrbijo za zdravstveno varstvo Romov. Romi imajo pri uveljavljanju zdravstvenega varstva enake pravice kot ostali državljani, vendar se jih včasih premalo poslužujejo.

Dejstvo je namreč, da je življenjska doba Romov precej nižja od pričakovane starosti večinskega prebivalstva, kar gre pripisati slabim življenjskim pogojem, zgodnjim materinstvom, različnim vrstam odvisnosti,

Nosilec aktivnosti je Zdravstveni dom Krško, ki je v letu 2014 izvedel nekaj predavanj in delavnic. Namen je, da se njihove storitve čim bolj približajo Romom in njihovem okolju.

V letu 2014 so bila izvedena:

- predavanje o osebni higieni za starše in otroke, učenje pravilnega umivanja rok, pravilnega kihanja in kašljanja v vrtcu.
- predavanje o zdravi prehrani s pripravo zdravega zajtrka.
- delavnica iz zobozdravstvene vzgoje.

V letu 2014 so se izvajala bazična cepljenja vseh predšolskih otrok. Ugotovitve so tudi, da dober del romske populacije nima izbranega zdravnika. Čutiti je pritisk na ekipo nujne medicinske pomoči (urgenca) na katero prihajajo bolni Romi tudi, če stanje ni urgentno. Takrat nastaja problem zaradi plačila medicinskih storitev.

9.2 Ukrepi

1. Okrepiti preventivne aktivnosti:
 - zdravstveno vzgojno delo povezano z zdravstveno problematiko;
 - ozaveščati o pomenu vključevanja v preventivne programe za odrasle (RA; SVIT; DORA; ZORA);
 - skrbeti za ustrezen nivo precepljenosti predšolskih, šolskih otrok in mladine;
 - ozaveščati o pomenu vključevanju otrok in mladine v preventivne preglede.
2. Ozaveščati o pomenu imeti izbranega osebnega zdravnika in zobozdravnika.
3. Ozaveščati o neustreznem koriščenju zdravstvenih storitev, predvsem v povezavi z obiskovanjem službe nujne medicinske pomoči.
4. Vključevati spoštovanje in upoštevanje kulturnih navad in življenja Romov, vendar v skladu s strokovnimi standardi in smernicami zdravstvene stroke.

10 PODROČJE ZAGOTAVLJANJA JAVNE VARNOSTI

10.1 Ugotovitve

Za zagotavljanje javne varnosti na območju občine Krško je primarno pristojna Policijska postaja Krško ob sodelovanju ostalih enot iz Policijske uprave Novo mesto, del pristojnosti iz tega področja pa nosi tudi medobčinski inšpektorat. Z varnostnega vidika reševanja problematike sobivanja romske skupnosti največji izziv predstavlja preprečevanje hujših varnostnih incidentov v romskih naseljih in konfliktov z večinskih prebivalstvom vezanih na kršitve cestno prometnih predpisov, javnega reda in miru ter izvrševanja bagatelne kriminalitete v okolici romskih naselij. Na območju romskih

naselij se pogosteje kot drugod beleži tudi odklonska ravnanja vezana na nezakonito posest strelnega orožja, varstvo in skrb za živali ter odlaganje, skladiščenje in kurjenje odpadkov.

10.2 Ukrepi

1. Dosledno izvajati policijske naloge ter spodbujati vse ostale subjekte k striktni prijavi in pregonu vseh zaznanih odklonskih ravnanj.
2. Uvesti policijsko pisarno v Kerinovem grmu in izvajati policijske naloge v romskih naseljih.
3. Ustanoviti in aktivno delovati v varnostnih sosvetih v KS, na območju katerih se nahajajo romska naselja.
4. Vladi RS predlagati dodelitev dodatnih kadrovskega resursov za policijske postaje na območju, katerih se nahajajo romska naselja.

11 NEVLADNI SEKTOR

11.1 Ugotovitve

Nevladni sektor zajema delovanje nevladnih organizacij, društev, klubov, gibanj in iniciativ v zvezi romske populacije. V zadnjem obdobju upada interes za delovanje nevladnikov v samih romskih naseljih. Razlog je verjetno v pomanjkanju finančnih sredstev. V Kerinovem Grmu obstajajo dobri pogoji za delovanje nevladnikov. Občina Krško kot lastnica večnamenskega objekta v Kerinovem Grmu vsem zagotavlja prostorske pogoje. Sodelovanje samih Romov je na dokaj visokem nivoju. Relativno dobre pogoje in sodelovanje Romov je še možno v romskem delu naselja Drnovo, lokaciji Rimš in Loke sta za delovanje nevladnih organizacij skorajda zaprte.

11.2 Ukrepi

1. Izvajati programe nevladnih organizacija na terenu.
2. Sofinancirati programe nevladnih organizacij iz različnih virov (javni razpisi).
3. Skrbeti za koordinirano delo vseh služb v romskih naseljih.
4. Ustanoviti stalno informativno (servisno) pisarno v Kerinovem Grmu.

12 VLOGA KRAJEVNIH SKUPNOSTI

12.1 Ugotovitve

Romi v občini Krško živijo v štirih krajevnih skupnostih. Največje romsko naselje Kerinov Grm spada v KS Veliki Podlog, Drnovo je v KS Krško Polje. Loke sodijo v KS Leskovec in Rimš v KS Senuše. Po veljavni zakonodaji imajo Romi dvojno volilno pravico. Poleg rednih volitev, imajo Romi pravico voliti svojega predstavnika v Občinski svet Občine Krško. Specifična situacija je v KS Veliki Podlog. Vas Kerinov Grm je po številčnosti ena večjih vasi v krajevni skupnosti, pa nima svojega predstavnika v svetu KS. Poraja se tudi ideja, da bi bil Kerinov Grm samostojna krajevna skupnost.

12.2 Ukrepi

1. Aktivno vključiti Kerinov Grm v KS Veliki Podlog.
2. Ustanoviti volilno enoto Kerinov Grm na lokalnih volitvah.
3. Vključevati predstavnika romskega dela naselja Drново v delo KS Krško Polje.

13 ZAKLJUČEK

V zadnjih četrst stoletja je romska skupnost v občini Krško prehodila pot, ki se, v normalnih okoliščinah, meri z vsaj stotimi leti. Do 90-ih let prejšnjega stoletja so krški Romi živeli pod šotori, bili so nomadi, selili se od gozda do gozda. Danes se romsko naselje Kerinov Grm veliko ne razlikuje od drugih naselij na Krškem polju. Krasijo ga nove hiše, barvaste fasade, ... naselje je komunalno opremljeno, do njega pelje asfaltna cesta. Do popolne komunalne opremljenosti manjka le še kanalizacija in javna razsvetljava. V naselju Kerinov Grm se je odvil verjetno najhitrejši razvoj pozitivnega urejanja romske problematike v slovenskem okolju. S tem še zdaleč niso urejene zadeve, ki spremljajo razvoj naselja. Legalizacija ni zaključena, pojavljajo se nove črnogradnje, težave s komunalnimi odpadki, zmanjkuje že življenjskega prostora.

Občina Krško je s celovitim pristopom v glavnem uspela rešiti problem Kerinovega Grma, tudi na Drnovem so zadeve obvladljive. Problem predstavljata lokaciji Loke in Rimš, ki nimata nobenih pravnih podlag za legalizacijo. Za še večji in hitrejši napredek pri izboljšanju položaja Romov v občini Krško, se je potrebno še naprej aktivno in zavzeto prizadevati, tako s strani občine kot s strani države in ne nazadnje s strani samih Romov. Le tako bodo iz leta v leto rezultati bolj vidni. S pravimi ukrepi je potrebno vplivati tudi na razvoj in na večanje medsebojnega razumevanja med pripadniki romske skupnosti in večinskim prebivalstvom. Z jasno vizijo in uresničljivo strategijo, ter seveda podporo države in Evropske unije, predvidevamo, da bomo v naslednjih desetih letih lahko govorili o popolni socialni vključenosti romske populacije na našem področju.

Razreševanje Romske problematike nikakor ni mogoče brez sodelovanja Romov, upoštevanja njihove drugačnosti, njihovih interesov in potreb. Pri usklajevanju teh z širšimi družbenimi interesi, interesi lokalnih skupnosti, v katerih živijo in sobivajo, pa je potrebno zagotoviti kontinuirano sodelovanje številnih inštitucij lokalnega okolja in tudi inštitucij na nacionalni ravni.